

Список використаних джерел

1. Доброчесність як вимога закону. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/dobrochesnist-yak-vymoga-zakonu>.
2. Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 24.12.2020 №595/20 «Про Порядок здійснення перевірок на доброчесність та моніторингу способу життя працівників Національного агентства з питань запобігання корупції». URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Poryadok-doyurochesnist-nakaz-595.pdf>.
3. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 р. № 1699-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 87. С. 134.
4. Підвищення рівня доброчесності публічних службовців та громадськості. URL: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/article/104325;jsessionid=CED0CBBD0E440F01E1A555C9D6C040B14>.

Муцько Анна Юрійівна,

доцент кафедри управління
та адміністрування Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат наук з державного
управління

СТАН КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА ОЦІНКАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ І МІЖНАРОДНИХ УСТАНОВ

Як відомо, до ВВП не включається так званий тіньовий сектор економіки. Але увагою його обійти неможливо, адже згідно із результатами досліджень Київського міжнародного інституту соціології рівень тіньової економіки в Україні становить 47,2 близько 50 % від ВВП. Державний бюджет щорічно втрачає понад 37 млрд дол. через корупцію, що становить близько чверті річного ВВП України [1].

Однією із причин такої ситуації, на нашу думку, є те, що Україна згідно із дослідженнями «Transparency International» дуже корумпована і тенденція негативна. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), розрахований у 2021 р. засвідчив корупційну кризу нашої держави (122 місце із 180) [2]. З моменту заснування в 1995 р. Індекс сприйняття корупції став провідним глобальним показником корупції в державному секторі. Індекс пропонує щорічний огляд

відносного ступеня корупції за рейтингом країн і територій з усього світу. Сприйняття корупції відображається за шкалою від 100 (немає корупції) до 0 (сильна корупція). У 2021 р. Україна із результатом 32 із 100 втратила 5 позицій у порівнянні із 2020 р.

Значимо, що у 2020 р. позиції України за Індексом сприйняття корупції незначно покращився (на 3 бали), зокрема завдяки запуску Вищого антикорупційного суду з відповідною юрисдикцією та перезапуску НАЗК, з обрання нового керівника агентства за участю представників міжнародної спільноти. Саме ці події завершили процес створення антикорупційної інфраструктури в Україні, яка раніше могла працювати лише частково.

На позитивні результати України у 2020 р. також вплинули антикорупційні зміни, запроваджені під час каденції Верховної Ради України ІХ скликання. Це, зокрема, нове законодавство про право самостійно здійснювати негласні слідчі дії для НАБУ, повернення відповідальності за незаконне збагачення, посилення захисту викривачів, необхідні зміни у сфері державних закупівель. На покращення становища також вплинули мала приватизація та запуск електронного реєстру підзвітності політичних партій НАЗК.

Усі ці зміни, безсумнівно, знайшли відображення в Індексі сприйняття корупції в Україні. Але залишаються ризики, які можуть сповільнити розвиток механізмів запобігання та протидії корупції, зокрема низькі темпи реалізації судової реформи, а також недостатньо ефективні інструменти боротьби із проявами політичної корупції, що обмежуються такими спеціалізованими заходами, як впровадженням системи регулювання фінансування політичних партій та антикорупційної експертизи проєктів нормативно-правових актів.

Низькі темпи змін гальмують економічне зростання, як наслідок – в Україні спостерігаємо незмінно високе сприйняття корупції серед населення, бізнесу та, навіть, експертного середовища.

Корупція продовжує бути серед основних проблем для населення – 69 % громадян України вважають, що корупція є дуже серйозною проблемою для нормалізації їхнього життя поряд із військовими діями в Донецькій і Луганській областях (72,7 %), високою вартістю та низькою якістю медичних послуг (67,3 %), високою вартістю життя та низькими заробітними платами (67 %), несправедливістю в системі правосуддя (59,9 %) [3].

Слід звернути увагу й на результати моніторингу конфлікту інтересів, виявлених НАЗК, невід'ємною складовою яких є

службові та представницькі повноваження (наприклад, народних депутатів або депутатів місцевих рад) та можливість впливу приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень.

Приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, що може зумовлюватись особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, а також іншими обставинами [4].

Це – один із чинників політичної корупції, що насамперед проявляється у лобюванні суб'єктами політичної системи безпосередньо або через інших осіб різного роду приватних інтересів.

До типових обставини, що свідчать про наявність приватного інтересу чи зумовлюють його виникнення відносять: сімейні та родинні стосунки; реалізація службових та представницьких повноважень стосовно себе (прийняття або участь у прийнятті рішень, які стосуються оплати праці, відведення земельних ділянок, використання права на депутатське звернення чи депутатський запит у власних інтересах; отримання подарунка; сумісництво, поєднання статусу депутата з іншою діяльністю, наприклад, коли депутат місцевої ради є одночасно керівником комунального підприємства та як депутат бере участь у розгляді питання щодо його діяльності на посаді керівника підприємства; засновництво чи керівництво приватним підприємством у разі наявності представницького повноваження; договірні відносини, тобто небажання зашкодити вигідним для службовця чи представницької особи договірним відносинам; службові стосунки, діяльність.

Міжнародні інституції наголошують, на необхідності підвищити ефективність систем запобігання політичній корупції. При цьому слід зауважити, що окремі кроки у цьому напрямі в Україні реалізовано, однак на тепер можна стверджувати про наявність системних недоліків:

– нестабільність роботи електронного реєстру звітів політичних партій «POLITDATA», який тестову експлуатацію якого здійснено НАЗК, однак станом на початок 2021 р. реєстр не введений в комерційну експлуатацію;

– прогалини в ефективності державного контролю за фінансуванням політичних партій, зокрема аналіз фінансової звітності кандидатів та партій на місцевих виборах (іноді навіть не оприлюднених і без повного доступу до них НАЗК) доручається

територіальним виборчим комісіям, до складу яких входять кандидати від політичної партії (виразний конфлікт інтересів);

– зниження ефективності державного контролю за фінансуванням політичних партій внаслідок того, що звіти різних видів подаються до різних державних органів не за уніфікованими формами, а терміни звітності сторонами до НАЗК постійно подовжуються через карантинні обмеження;

– скасування обов'язкової вимоги щодо звітування політичних партій про фінанси, майно та інші зобов'язання у зв'язку із пандемією COVID-19;

– незбалансованість відповідальності за порушення вимог щодо звітування політичних партій, зокрема за неподання звітів ймовірно накладання меншої за обсягом відповідальності, ніж за подання недостовірних даних у звітах;

– відсутність механізмів регулювання лобіювання приватних інтересів суб'єктами політичної системи, що як свідчить закордонний досвід, потребує унормування з метою виведення зазначених процесів із «тіньового» сектору. Отже, результати аналізу стану корупції одночасно демонструють окремі позитивні тенденції щодо подолання її проявим та наявність багатьох недоліків в механізмах запобігання корупції, зокрема політичної, що актуалізує розробку заходів щодо їх удосконалення.

Список використаних джерел

1. Джуган В. В. Конституційно-правові засади фінансування політичних партій в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Джуган Володимир Васильович; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» МОН України. Ужгород, 2017. 17 с.

2. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index): результати України. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi>.

3. Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність. Info Sapiens; Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Corruption_Survey_2020_Presentation_Info-Sapiens.pdf.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жов. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.